

EBPO Lietuvos nacionalinė įgūdžių strategija

Informacijos rinkimas ir vertinimas
2020 m. gegužės – birželio mėn.

EBPO LIETUVOS NACIONALINĖ ĮGŪDŽIŲ STRATEGIJA

Informacinis dokumentas
Informacijos rinkimas ir vertinimas
2020 m. gegužės 24 d. – birželio 5 d.

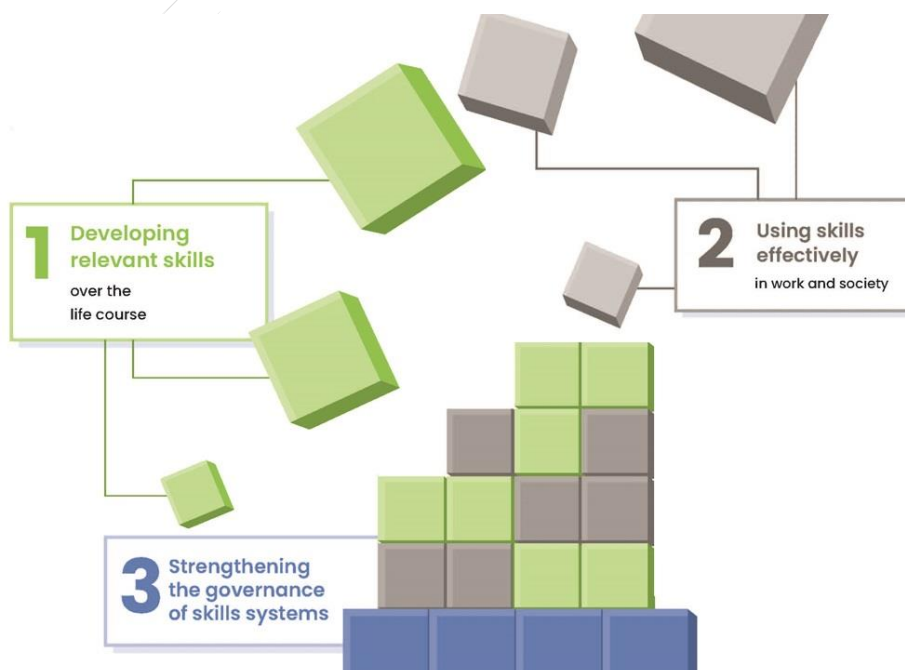
1. Geresni įgūdžiai, geresnės darbo vietos, geresnis gyvenimas

Svarbiausias veiksnys, lemiantis žmonių galėjimą klestėti **vis labiau susijusiame ir sparčiai kintančiame pasaulyje**, yra įgūdžiai. Įgūdžiai – tai žinių, asmens savybių ir gebėjimų, kuriuos galima išmokti, kurie įgalina žmones sėkmingai ir nuosekliai vykdyti tam tikrą veiklą arba užduotį, kuriais galima pasikliauti ir kuriuos galima išvystyti, kompleksas. Padedant šalių ekonomikoms atsigauti po koronaviruso pandemijos ir suformuoti atsparumą būsimiems sukrėtimams, žmonių įgūdžiai turi ypač svarbią reikšmę. Pasaulinio masto tendencijos, kaip antai globalizacija, technologinė revoliucija (ypač – skaitmeninimas) bei demografiniai pokyčiai ir toliau keičia darbo bei socialinę aplinką, todėl atsiranda ir nuolat didėja aukštesnio lygio nerutininių, kognityvinių įgūdžių bei visiškai naujų įgūdžių poreikis.

EBPO nacionalinės įgūdžių strategijos projektai – tai galimybė strategiškai ir visapusiškai įvertinti šalių įgūdžiams kylančius iššūkius bei galimybes ir suformuoti efektyvesnes įgūdžių sistemas. Siekiant sukurti tokius politikos lygmens atsakus, kurie būtų pritaikyti prie specifinių kiekvienos šalies iššūkių ir poreikių įgūdžių srityje, EBPO bendradarbiauja su atitinkamomis šalimis. Toks darbo metodas yra paremtas EBPO įgūdžių strategijos sistema, kurią sudaro šie komponentai:

- aktualių įgūdžių **ugdymas**;
- efektyvus įgūdžių **panaudojimas**;
- įgūdžių sistemos **stiprinimas**.

Schemos teksto vertimas

1 Aktualių įgūdžių ugdymas per visą gyvenimą

2 Efektyvus įgūdžių panaudojimas darbe ir visuomenėje

3 Įgūdžių sistemų valdymo stiprinimas

Siekiant užtikrinti, kad žmonės turėtų galimybę efektyviai ugdyti ir panaudoti savo įgūdžius per visą savo gyvenimą, prisitaikyti prie sparčiai vykstančių pokyčių darbo vietose ir visuomenėje, nacionalinių įgūdžių strategijose EBPO laikosi viso gyvenimo ciklo principo, pagal kurį įgūdžių sistemą reikia stiprinti skatinant taikyti **visos vyriausybės lygmens požiūrį, įtraukiant suinteresuotąsias šalis, formuojant kompleksines informacines sistemas ir kuriant tinkamas finansavimo sąlygas.**

Formuojant įgūdžių strategiją, EBPO padeda šalims **parengti įgūdžių sistemos plano metmenis, nustatyti politikos prioritetus, parengti rekomendacijas dėl politikos ir nustatyti įgyvendinimo aplinkybes.** Be to, atliekama šalies įgūdžių sistemos analizė ir rengiami interaktyvūs keitimosi patyrimu seminarai bei susitikimai, kurie padeda stiprinti bendradarbiavimą visos vyriausybės lygmeniu ir labiau įtraukti suinteresuotąsias šalis.

2. Lietuvos nacionalinė įgūdžių strategija

EBPO nacionalinė Lietuvos įgūdžių strategija

Trumpai apie EBPO nacionalinės įgūdžių strategijos projektą Lietuvoje

Pagrindinis EBPO Lietuvos nacionalinės įgūdžių strategijos projekto **tikslas** yra toks:

Bendradarbiaujant su Lietuvos vyriausybe ir suinteresuotosiomis šalimis, nustatyti pagrindines galimybes ir parengti pagal poreikius pritaikytas rekomendacijas, kaip pagerinti Lietuvos įgūdžių sistemos efektyvumą.

Siekdama šio tikslo, kiekvienoje iš keturių prioritetinių sričių EBPO:

1. **Išskirs pagrindinius veikiančius subjektus ir atsakomybės sritis** bei sąveikas su Lietuvos įgūdžių sistema.
2. **Atliks giluminę** tarptautinių duomenų ir įrodymų **analizę**.
3. **Padės vykti konstruktyviam visos vyriausybės lygmens ir tarpšakiniam** dialogui bei įsitraukimui Lietuvoje.
4. **Identifikuos aktualias nacionalines ir tarptautines geras praktikas** Lietuvai.
5. Kartu su vyriausybe ir suinteresuotosiomis šalimis **išbandys ir išstobulins rekomendacijas**.
6. **Stiprins supratimą** apie Lietuvos įgūdžių sistemos veiksmingumo gerinimo svarbą ir galimybes.

Atsižvelgusi į teorinio tyrimo ir tiesioginio bendravimo su oficialiais asmenimis bei suinteresuotosiomis šalimis rezultatus, EBPO įvertins Lietuvos įgūdžių sistemos efektyvumą ir parengs ataskaitą „*EBPO Lietuvos nacionalinė įgūdžių strategija: vertinimas ir rekomendacijos*“ (toliau tekste – Ataskaita).

Informacijos rinkimas ir vertinimas

Vykdydama projektą, gegužės ir birželio mėn. informacijos rinkimo ir vertinimo etapu susitikimų su įvairiais oficialiais asmenimis ir suinteresuotosiomis šalimis metu EBPO surinks reikalingą informaciją. **Informacijos rinkimo ir vertinimo** tikslas – pagrįsti Ataskaitoje pateikiamą analizę surinktomis išsamiomis įžvalgomis apie padėtį Lietuvoje ir informacija apie iniciatyvas kiekvienoje iš keturių prioritetinių sričių. Be to, bus siekiama suformuoti supratimą apie kiekvienoje prioritetinėje srityje kylančius iššūkius ir galimybes bei sutelkti suinteresuotąsias šalis nustatant svarbiausias rekomendacijų sritis.

Atsižvelgiant į COVID-19 krizę, bus surengti virtualūs **dvišaliai susitikimai, EBPO internetinis seminaras** ir **pokalbiai su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis**. Informacijos rinkimo ir vertinimo etapas prasidės nuo internetinio seminaro, kurio dalyviai turės galimybę pamatyti ir išgirsti Lietuvos vyriausybės, Europos Komisijos ir EBPO parengtą projekto pristatymą. Dvišaliai susitikimai ir pokalbiai su suinteresuotosiomis šalimis, kuriais bus siekiama susiformuoti geresnį supratimą apie padėtį Lietuvos įgūdžių sistemoje, bus surengti su valdžios įstaigų atstovais, ekspertais, regioninėmis suinteresuotosiomis šalimis, darbdaviais ir socialiniais partneriais.

Projekto grafikas

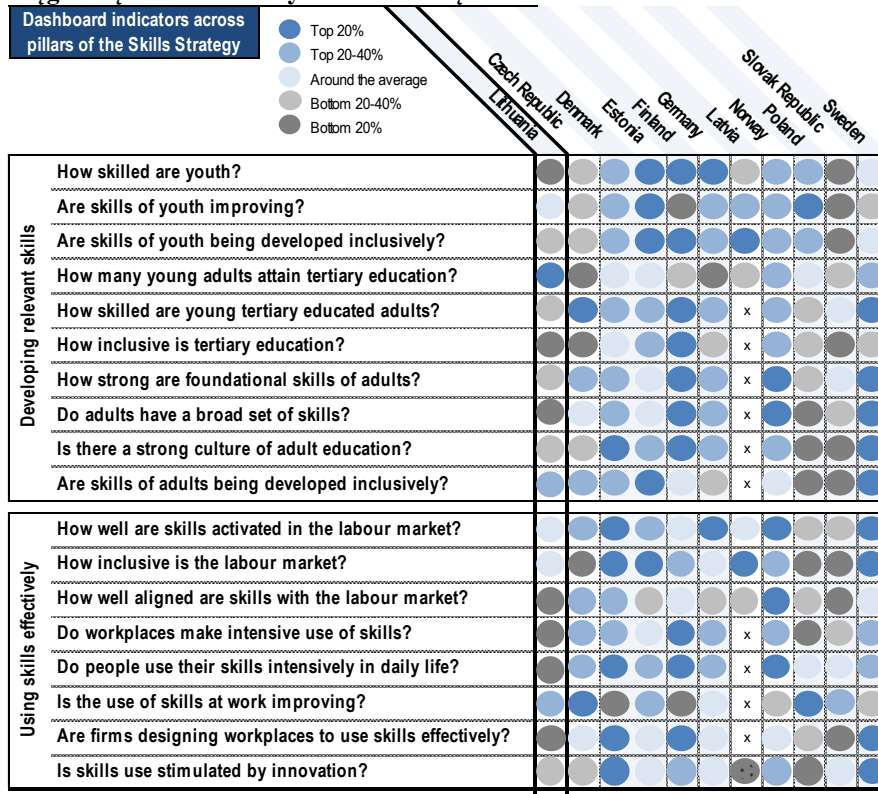
- 2020 m. kovo mėn. Įgūdžių seminaras (projekto pradžia)
- 2020 m. gegužės – birželio mėn. Informacijos rinkimas ir vertinimas
- 2020 m. rugsėjo mėn. Rekomendacijų pristatymas
- 2021 m. pradžia. Ataskaitos pristatymas

3. Lietuvos nacionalinės įgūdžių strategijos prioritetinės sritys

Lietuvos įgūdžių sistemos prioritetinės sritys

EBPO nacionalinės įgūdžių strategijos rodiklių suvestinėje (1 pav. rodiklius žr. priede) pateiktas Lietuvos įgūdžių sistemos efektyvumo palyginimas su kitomis geografiškai artimomis šalimis, pasižyminčiomis panašiomis ekonominėmis ir socialinėmis charakteristikomis.

1 pav. Įgūdžių sistemos efektyvumo rodiklių suvestinė. Lietuva ir atskiros EBPO šalys

Diagramos vertimas.

	Rodikliai, taikomi pagrindiniams įgūdžių strategijos ramsčiams įvertinti. 20% geriausių 20 - 40% geriausių Netoli vidurkio 20-40% esančių žemiausiai 20% esančių žemiausiai	Lietuva	Čekija	Danija	Estija	Suomija	Vokietija	Latvija	Norvegija	Lenkija	Slovakija	Švedija
Aktualių įgūdžių ugdymas	Ar jaunimas yra kvalifikuotas?											
	Ar jaunimo įgūdžiai gerėja?											
	Kiek jaunų suaugusiųjų įgyja tretinį išsilavinimą?											
	Ar kvalifikuoti jauni tretinį išsilavinimą įgiję suaugusieji?											
	Kokiu laipsniu įtraukus yra tretinis išsilavinimas?											
	Kiek tvirti yra pagrindiniai suaugusiųjų įgūdžiai?											
	Ar suaugusieji turi įvairių įgūdžių?											
	Ar yra stipri suaugusiųjų švietimo kultūra?											
Ar suaugusiųjų įgūdžiai tobulinami integraciniu būdu?												
Efektyvūs	Ar gerai įgūdžiai yra aktyviai panaudojami rinkoje?											
	Kiek įtrauki yra darbo jėgos rinka?											
	Kaip gerai įgūdžiai yra priderinti prie rinkos?											
	Ar darbo vietos įgūdžius panaudoja intensyviai?											

Ar žmonės kasdieniame gyvenime intensyviai naudoja savo įgūdžius?																	
Ar gerėja įgūdžių panaudojimas darbe?																	
Ar įmonės darbo vietas projektuoja taip, kad efektyviai panaudotų įgūdžius?																	
Ar inovacijos skatina naudoti įgūdžius?																	

Pastaba. Šie suvestiniai rodikliai yra apskaičiuoti išvedant paprastą aritmetinį vidurkį iš tam tikro skaičiaus pagrindinių rodiklių (išsamiau žr. https://www.oecd-ilibrary.org/education/oecd-skills-strategy-2019_9feb5d74-en). Visi pagrindiniai rodikliai sunorminti tokiu būdu, kuris reiškia, kad didesnė reikšmė ir būvimas „20% geriausių“ grupėje reiškia geresnį efektyvumą. Pateikti tik tie apibendrinti rodikliai, kuriems apskaičiuoti buvo duomenų, reikalingų apskaičiuoti daugiau kaip pusei pagrindinių rodiklių. X reiškia, kad duomenų nepakanka arba nėra, o taškeliais pažymėti skrituliai reiškia, jog trūksta duomenų ne mažiau kaip vienam pagrindiniam rodikliui.

Atlikus bendrąjį Lietuvos sistemos efektyvumo vertinimą ir atsižvelgus į naujausias EBPO apžvalgas Lietuvai, EBPO ir Lietuvos Vyriausybė sutarė dėl dviejų projekto horizontaliųjų temų ir keturių prioritetinių sričių.

Horizontaliosios temos:		
Pagrindinių kompetencijų ugdymas, apimant ir neformalųjį mokymąsi		
Įgūdžių disbalanso šalies ekonomikoje mažinimas		
1-asis prioritetas	2-asis prioritetas	3-asis prioritetas
Jaunų žmonių įgūdžių, kurie reikalingi karjerai ir gyvenime, ugdymas	Suaugusiųjų ir įmonių įsitraukimo į švietimą ir mokymą didinimas	Efektyvesnis žmonių įgūdžių panaudojimas darbo vietose
4-asis prioritetas. Įgūdžių politikų valdymo stiprinimas		

Lietuvos jaunų žmonių įgūdžių, kurie reikalingi karjerai ir gyvenime, ugdymas

Užtikrinant, kad Lietuva turėtų tokių įgūdžių, kokių jai reikia savo ekonominiams ir socialiniams tikslams pasiekti, ypač svarbu garantuoti, kad nuo pat ankstyvos vaikystės iki ankstyvos pilnametystės jauni žmonės (iki 24 metų amžiaus) ugdytų tvirtus įgūdžius. Savo įgūdžius jaunimas gali formuoti ir tobulinti įvairiose mokymosi aplinkose: namuose, mokyklose, bendruomenėse ir netgi darbo vietose. Pagal pobūdį toks mokymasis gali būti formalus (baigus mokytis įgyjama pripažinta kvalifikacija) arba neformalus. Mokydamiesi jauni žmonės suformuoja kognityvinius įgūdžius (pvz., gebėjimo skaityti, rašyti ir skaičiuoti, problemų sprendimo ir kt.), socialinius ir emocinius įgūdžius (pvz., atkaklumo, darbo komandoje ir kt.) bei techninius įgūdžius.

Tvirtų jaunimo įgūdžių ugdymas reiškia, kad taip yra ne tik nutiesiamas kelias jaunimui į sėkmę darbo rinkoje ir su darbu nesusijusiame gyvenime, bet ir prisidedama prie mokymosi visą gyvenimą kultūros puoselėjimo, kuri toliau padės formuoti gebančią prisitaikyti ir atsparią visuomenę. Tvirtų jaunimo įgūdžių ugdymas padeda stiprinti jų savigarbą ir norą prisidėti prie tvarios visuomenės formavimo būsimoms kartoms. Visa tai turi platesnio masto teigiamą poveikį socialinei sanglaudai ir bendrajai šalies gerovei.

Galimos analizės sritys (arba tobulinimo galimybės) šioje srityje galėtų būti tokios:

3. Lietuvos nacionalinės įgūdžių strategijos prioritetinės sritys

- Sukurti bendrą švietimo tobulinimo Lietuvoje viziją ir strategiją, į jo kūrimą įtraukiant vyriausybę, mokymo įstaigas, mokytojus, šeimas ir kitus subjektus.
- Užtikrinti, kad jauni žmonės turėtų lygias galimybes gauti aukštos kokybės mokymosi paslaugas nepriklausomai nuo regiono, socialinės ir ekonominės kilmės, kalbos ar specialiųjų poreikių.
- Pedagogų pritraukimo, išsaugojimo, rengimo ir profesinio tobulėjimo stiprinimas taip, kad pedagogai galėtų dar geriau ugdyti įvairius įgūdžius, kurių moksleiviams ir studentams reikia XXI a.
- Jauniems žmonėms skirto neformaliojo švietimo ir mokymo, įskaitant švietimą ir mokymą namuose, bendruomenėse ir darbo vietose, plėtojimas bei tobulinimas.
- Švietimo įstaigose teikiamų profesinio orientavimo paslaugų plėtojimas ir tobulinimas, tuo siekiant padėti moksleiviams pasirinkti programas ir ugdyti tokius įgūdžius, kurių labiausiai reikia šalies ūkiui ir visuomenei.
- Siekiant geriau patenkinti darbo jėgos rinkos poreikius, nukreipti daugiau vidurinėse mokyklose besimokančių ir vidurines mokyklas baigusių moksleivių į profesinio rengimo ir mokymo įstaigas.
- Siekiant geriau atliepti darbo jėgos rinkos poreikius, stiprinti profesinio rengimo ir mokymo bei aukštojo mokslo įstaigoms skirtas skatinimo priemones ir rasti bendrą kalbą su darbdaviais.

Suaugusiųjų ir įmonių įsitraukimo į švietimą ir mokymą didinimas

Visose EBPO šalyse yra gerokai didesnė tikimybė, kad prastesnius skaitymo ir rašymo bei skaičiavimo įgūdžius turintys suaugusieji gaus mažesnes pajamas ir sunkiau susiras darbą, skųsis prastesne sveikata, jausis nustumti nuo politinių procesų ir mažiau pasitikės kitais žmonėmis negu aukštesnės kvalifikacijos asmenys. Be to, kintant technologijoms, dažniau keičiant darbą, atsirandant vis daugiau nestandartinių darbo formų (kas reiškia ir mažiau galimybių dalyvauti darbdavio finansuojamuose mokymuose) ir ilgėjant darbiniam amžiui, ilgainiui auga poreikis ir suaugusiems reguliariai atnaujinti savo įgūdžius bei persikvalifikuoti. Suaugusiųjų mokymasis (visų formų ir visuose kontekstuose) vaidina itin svarbų vaidmenį stiprinant suaugusiųjų įgūdžius, ir gali atnešti įvairios asmeninės, ekonominės ir socialinės naudos. Ryšium su COVID-19 pandemija bedarbiams bus reikalinga plataus masto parama įgūdžių tobulinimo ir persikvalifikavimo srityje, kad jie galėtų greitai prisitaikyti prie kintančių ekonomikos sąlygų ir sudėtingesnės darbo rinkos.

Galimos analizės sritys (arba tobulinimo galimybės) šioje srityje būtų tokios:

- Padėti bedarbiams patobulinti įgūdžius ir persikvalifikuoti COVID-19 kontekste.
- Pagerinti mokymosi lankstumą ir jo prieinamumą suaugusiems bei įmonėms.
- Stiprinti fizinių asmenų ir darbdavių finansavimo mechanizmus.
- Gerinti suaugusiųjų mokymosi kokybę ir aktualumą darbo jėgos rinkai.
- Skatinti informacijos apie suaugusiųjų mokymosi galimybes ir jo naudą sklaidą.

3. Lietuvos nacionalinės įgūdžių strategijos prioritetinės sritys

Efektyvesnis žmonių įgūdžių panaudojimas Lietuvos darbo vietose

Pastaraisiais metais vis labiau stiprėja supratimas, kad darbdavio gebėjimas sėkmingai panaudoti įgūdžius darbo vietoje gali būti toks pat svarbus dalykas, kaip ir paties darbuotojo turimi įgūdžiai. Tam, kad galėtų visiškai pasinaudoti pirminių investicijų į įgūdžių formavimą privalumais bei užsitikrinti, kad būtų mažiau prarandami arba pasenę nebenaudojami ar nepakankamai naudojami įgūdžiai, šalys turėtų siekti kaip galima intensyviau tuos įgūdžius panaudoti savo ekonomikoje š, darbo vietose ir visuomenėje. Studijų, kurios naudojami Suaugusiųjų gebėjimų tarptautinio vertinimo programos (PIAAC) duomenimis, rezultatai rodo, kad efektyvus įgūdžių naudojimas turi teigiamą įtaką darbuotojo veiklos rodikliams (pvz., atlygiui, pasitenkinimui darbu) bei visuomenei (pvz., ekonomikos augimui ir gerovei).

Kaip darbuotojai panaudoja savo įgūdžius darbe, priklauso nuo daugelio veiksnių, tačiau be abejonės, svarbiausi veiksniai yra susiję su darbo vietų organizavimo būdais. Įvairios organizacinės bei valdymo praktikos, kurios modeliuoja, kaip ir kodėl įgūdžiai yra naudojami darbe, ir kurios yra žinomos dėl savo teigiamo poveikio darbuotojų bei įmonių veiklos rezultatams, dažnai vadinamos efektyvių darbo vietų organizavimo praktikomis (pvz., lankstus darbo organizavimas, darbas komandoje, mokymai ir veiklos valdymas). Sunkumus diegiant efektyvios darbo vietos organizavimo praktikas daugumoje šalių dažniausiai patiria MVĮ. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos ekonomikoje MVĮ vaidina svarbų vaidmenį, tai Lietuvai yra ypatingas iššūkis.

Galimos analizės sritys (arba tobulinimo galimybės) šioje srityje būtų tokios:

- Stiprinti lyderystės ir vadovavimo įgūdžius, įskaitant didesnę pagalbą ir daugiau paskatų mokytis, tuo siekiant paskatinti augimą ir inovacijų kūrimą bei diegimą.
- Sukurti įmonių lyderystės ir vadovavimo įgūdžių strategiją ir ilgalaikę viziją.
- Skatinant įmones įtraukti darbuotojus į sprendimų priėmimo procesus darbo vietose, plėsti darbuotojų įtraukimą.
- Skatinant taikyti tokias darbo vietų organizavimo praktikas (pavyzdžiui, mobilumas darbe, veiklos vertinimas ir karjeros planavimas), kurios remtų darbuotojų galimybes siekti karjeros, stiprinti darbuotojų įgalinimą.
- Remti ir skatinti įmones aktyvinti grupių (pvz., žemos kvalifikacijos žmonių, jaunimo), kurios yra nepakankamai atstovaujamos darbo rinkoje (pvz., žemos kvalifikacijos darbuotojų, jaunimo), įgūdžius.
- Teikti daugiau pagalbos įmonėms, ypač MVĮ, diegiant skaitmenines technologijas ir stiprinant IRT naudojimo įgūdžius COVID-19 pandemijos metu ir jai pasibaigus.
- Atsigavimo COVID-19 krizės sukeltų ekonominių padarinių Lietuvos politikose pagrindinį dėmesį skirti įgūdžių panaudojimui ir darbo vietos efektyvumui.
- Žengti didesnę pridėtinę vertę kuriančios veiklos link, tuo tikslu skatinant investicijas į aukštesnio lygio įgūdžius, inovacijų kūrimą ir diegimą bei inovacijų klasterių politikų stiprinimą.

Lietuvos įgūdžių sistemos valdymo stiprinimas

Siekiant paremti Lietuvos veiksmus žmonių įgūdžių ugdymo ir panaudojimo srityje, būtina turėti efektyvias valdymo sistemas. Daugybė subjektų yra ne tik suinteresuoti žmonių įgūdžių ugdymo ir panaudojimo politikomis, bet ir turi nemažą įtaką jų sėkmei. Tai ir centrinė vyriausybė, vietos valdžios įstaigos, švietimo ir mokymo įstaigos, darbuotojai ir profesinės sąjungos, darbdaviai ir jų asociacijos, pilietinės visuomenės organizacijos bei kitos įstaigos. Skatinant veiksmų koordinavimą ir bendradarbiavimą visos vyriausybės lygmeniu, galima būtų parengti veiksmingesnes ir efektyvesnes įgūdžių politikas. Vyriausybės ir suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimas suteikia galimybes politikos formuotojams pasinaudoti vietose sukauptu patyrimu ir stiprinti paramą įgūdžių politikos reformai. Sukūrus kompleksines informacines sistemas, politikos formuotojai galėtų lengviau parengti ir įgyvendinti aukštesnės kokybės įgūdžių politikas ir paveikti žmonių sprendimus dėl mokymosi ir karjeros. Koordinuojant finansavimą, būtų galima užtikrinti didesnį įgūdžių politikų efektyvumą, veiksmingumą ir tvarumą.

Galimos analizės sritys (arba tobulinimo galimybės) šioje srityje būtų tokios:

- Gerinti įvairių ministerijų ir vyriausybės įstaigų, kurios dalyvauja formuojant įgūdžių politikas, veiksmų koordinavimą ir bendradarbiavimą horizontaliu lygmeniu, įskaitant keitimąsi gera praktika ir (arba) sprendimų priėmimą.
- Gerinti įvairių valdžios lygių, kurie dalyvauja formuojant įgūdžių politikas, konkrečiai – centrinės vyriausybės, regioninių valdžios įstaigų ir savivaldybių veiksmų koordinavimą ir bendradarbiavimą vertikalium lygmeniu.
- Įtraukti į įgūdžių politikų formavimą, įgyvendinimą, vertinimą ir valdymą nacionaliniu lygmeniu veikiančias nevyriausybinės suinteresuotąsias šalis (pvz., profesines sąjungas, darbdavių asociacijas).
- Įtraukti į įgūdžių politikų formavimą, įgyvendinimą, vertinimą ir valdymą vietos lygmeniu veikiančias nevyriausybinės suinteresuotąsias šalis (pvz., Regioninės plėtros tarybas).
- Užtikrinti, kad esami duomenys, informacija ir įrodymai apie įgūdžius bei mokymąsi būtų prieinami sprendimų priėmėjams, ir stiprinti jų gebėjimą priimančiam sprendimus jais naudotis (pvz., per Nacionalinę žmogiškųjų išteklių stebėseną).
- Rinkti ir kaupti naujus duomenis, informaciją ir įrodymus apie įgūdžius bei mokymąsi, taip pat atlikti daugiau kokybiškesnių vertinimų ir geriau integruoti duomenų bei informacines sistemas.
- Užtikrinti, kad siekiant priimti kompetentingus sprendimus, esami duomenys ir informacija apie įgūdžius ir mokymosi galimybes, poreikius bei rezultatus būtų paskleidžiami ir prieinami asmenims bei įmonėms.
- Stiprinti Lietuvos įgūdžių sistemos finansavimą, pavyzdžiui, pagerinti tikslinį finansavimą, išlaidų pasidalijimą tarp vyriausybės, darbdavių ir fizinių asmenų, mažinti priklausomybę nuo Europos paramos fondų.